

VR 2020/8

Egen dricksvattenproduktion eller anslutning till Sydsvatten?

Framtidens vattenförsörjning för Höör och Hörby

2020-09-29

Hur ser Höör och Hörby ut om 10 år, 25 år, 50 år?

När vi blickar framåt, vad ser vi? Ser vi orter som har avfolkats och krympt eller ser vi samhällen med en positiv tillväxt och framtidstro?

Alla vill vi tro på det sistnämnda och arbeta för det. Det är en framtidsbild som inte borde vara omöjlig att uppnå.

Faktum är att vi har två kommuner med utmärkta lägen mitt i Skåne. Kommuner som ligger nära storstadsregionerna, kommuner med ypperlig åkermark. Kommuner som således borde kunna expandera utan begränsningar.

Begränsningar för tillväxt

Men det finns begränsningar. Även om företag skulle välla in med önskan om etablering, även om invånarantalet skulle öka kraftigt med krav på nya bostadsområden som följd, så kommer detta inte vara möjligt. Inte utan att vi agerar. Och att vi agerar nu.

Begränsningen ligger nämligen i vattenförsörjningen. Vi har helt enkelt inte tillräckligt med dricksvatten med de ledningar och vattenverk vi har idag. Om vi till detta lägger klimatförändringar som i sin tur ger upphov till en ökad regional konkurrens om vattnet blir situationen ännu krassare. Vi ser redan idag effekter av ett större behov och större konkurrens om vattnet för att förse medborgarna med dricksvatten, men också för att klara livsmedelsproduktion och förse verksamheter med rent vatten.

Regional vattenförsörjning

Skåne skiljer sig från det i övrigt vattenrika Sverige när det gäller tillgången till råvattentäkter.

I framtiden kan det inte uteslutas att dricksvattenresurserna kan behöva omfördelas inom regionen eller nya täkter tas i bruk vilket kommer att kräva omfattande utredningar och stora investeringar. En större flexibilitet i systemen, delregionala lösningar och ett utökat samarbete kan för flera områden utgöra förutsättningar för långsiktiga lösningar.

Nu står vi inför ett beslut

Det är dags att ta beslut gällande den framtida vattenförsörjningen. Den avgör kommunernas framtid och den tar tid att få på plats.

Ska Höör och Hörby anslutas till Sydsvatten eller ska kommunerna ansvara för sin egen vattenförsörjning?

Det beslut som tas nu påverkar även många andra investeringar som ligger framför oss. Oavsett vilket beslut som tas, Sydvatten eller egen regi, har vi stora och omfattande investeringar framför oss. Och faktiskt är det så att tiden är knapp.

Tidigare underlag

- I arbetet med vattenförsörjningsplan för Höör och Hörby har tidigare tagits fram beslutsunderlag inför inriktningsbeslut 2018-11-26 samt ett mål- och strategidokument som beslutats 2018-08-14 KS§151 i Höör och 2018-09-10 KS§216 i Hörby.
- VA-GIS-nämnden tog 2018-12-11 §100 beslut att alternativet med anslutning till Sydvatten skulle utredas vidare i samarbete med Sydvatten.
- För att få en likvärdig jämförelse mellan alternativen har två jämförbara utredningar/förstudier tagits fram med hjälp av EnviDan AB
- Syftet med förstudierna var att översiktligt kostnadsberäkna de båda alternativen tillsammans med bedömning utifrån beslutat mål- och strategidokument.

Förutsättningar Höör

Sammanfattning av läget i Höör:

Höörns kommun står inför en bristsituation inom den närmaste 10-årsperioden på grund av svårigheter att ta ut tillräckligt mycket råvatten i befintliga vattentäkter. Detta får som konsekvens att utveckling av Höör hotas och att det inte kommer finnas möjlighet till nyetableringar. Svårigheter att hitta nya vattentäkter gör också att det kan vara svårt att förstärka vattenförsörjningen med nuvarande dricksvattenanläggningar. Nuvarande vattentäktsområde kan inte utökas med fler brunnar.

Detta baseras på följande fakta:

- Vattenförsörjningen i Höörns kommun bygger på grundvatten från täkter vid Orup och Ormanäs som behandlas i Karlsviks vattenverk tillsammans med vattenverket i Tjörnarp och Norra Rörum. Dricksvattentäkterna vid Orup och Ormanäs kan inte utnyttja den vattendom som finns då vi redan vid nuvarande uttag ser en sänkning i grundvattennivån i täkterna. Det gör att situationen är akut och ny vattentäkt behöver ordnas. Vattentäkterna i Tjörnarp och Norra Rörum klarar behovet för de mindre orterna för den närmaste tiden, dock inte långsiktigt.
- Möjligheterna till att hitta nya grundvattentäkter inom kommunen bedöms som mycket små.
- Befintligt vattenverk vid Karlsvik är svårt att bygga ut på grund av platsbrist och att marken är privatägd.

Vid val av Sydvattenalternativet finns en fördel med närheten mellan Karlsviks vattenverk och Sydvattens Ringsjöverk. Avståndet är förhållandevis litet vilket underlättar väsentligt vid anläggning av en överföringsledning mellan vattenverken.

Förutsättningar Hörby

Sammanfattning av läget i Hörby:

Hörby kommun står inför ett vägval för den långsiktiga vattenförsörjningen. Beslut är nödvändigt att ta nu för att rätt investeringar ska kunna göras, både avseende dricksvattenförsörjningen men också utbyggnad av avloppskapacitet eftersom det finns samordningsvinster att göra. Nuvarande vattentäkter ligger illa till med tanke på föroreningsrisker och innebär begränsningar för bebyggelse med avseende på vattenskydd.

Detta baseras på följande fakta:

- I Hörby förses huvudorten med bl a Ludvigsborg och Osbyholm med dricksvatten via Hörby vattenverk. Hörby vattenverk tar grundvatten från borrade brunnar.
- Vattenverket har en teknisk begränsning, vilket resulterar i att mer än 95 % av kapaciteten idag är utnyttjad.
- Kommunens mindre vattenverk är i princip fullt utnyttjade och möjligheten att ta ut mer grundvatten här är starkt begränsad.
- Beslut behöver tas om de mindre orterna ska förses med dricksvatten från huvudorten eller om det ska bli etableringsstopp och på sikt avveckling.

Framtidens klimat sätter spelreglerna

- Vi går mot varmare tider. Enligt de prognoser som SGU (Sveriges Geologiska Undersökning) och SMHI tar fram kommer temperaturen vid seklets slut ha ökat med ca 4 grader i medel.
- Den största uppvärmningen sker under vintern och sommaren med upp mot 5 grader under båda årstiderna.
- Vegetationsperioden ökar med 60-90 dagar per år och antalet varma dagar blir fler. Det gör att konkurrensen om vattnet förväntas bli mycket större samtidigt som det innebär mindre grundvattenbildning, vilket ger att det blir svårare att hitta tillräckligt mycket vatten.
- Uppvärmningen innebär att grundvattennivån förväntas sjunka.
- Vid ökat grundvattenuttag kommer även risken för att föroreningar dras ner i grundvattnet att öka.

Sammantaget innebär detta att en satsning på egen dricksvattenproduktion är osäkert i ett långsiktigt perspektiv. Kommunerna kommer då stå ensamma vid en bristsituation utan möjlighet till samverkan med andra.

Samverkan med Sydsvatten ger möjligheter att få vatten från olika källor. Sydsvatten har ingen prioritetsordning mellan medlemskommuner utan medlemmar inom samarbetet behandlas lika. Vid en bristsituation är det därmed större möjligheter att vara delaktig i ett större sammanhang som medaktör.

Mittskåne Vattens målbild

- **Kapaciteten i vattenförsörjningen är känd och tillräcklig för kommunernas behov på lång sikt.**

Nuläge

Behovet att förstärka vattenförsörjningen är stort både för Höör och Hörby, men mer akut för Höörs kommun. Situationen med sjunkande grundvattennivåer i de vattentäktsområden som kommunen har möjlighet att använda trots större vattendom behöver hanteras omgående.

Fortsatt användning på lång sikt av grundvatten som råvatten för vattenförsörjningen är osäkert på grund av klimatförändringarna med varmare klimat och minskad grundvattenbildning och ökad risk för föroreningar i grundvattnet.

Sydvatten har kapacitet att försörja Höör och Hörby med vatten. Genom att binda ihop distributionssystemen ökar handlingsutrymmet för att hitta andra källor till råvatten i samverkan genom Sydsvatten.

Slutsats

Det finns inte tillräcklig kapacitet för dricksvattenproduktion i kommunerna utifrån dagens situation.

Vi behöver hitta nya källor för dricksvattenproduktion.

- **Vattenförsörjningen i Mittskåne Vatten är trygg, säker och ger kontinuerlig leverans av dricksvatten.**

Nuläge

Dricksvattenanläggningarna i Höörs och Hörby kommun behöver säkras från obehörig åtkomst.

Vid egen vattenförsörjning med grundvatten finns risker i form av föroreningar på grund av markanvändning, olyckor eller ämnen som finns naturligt i grundvattnet. Detta hotar den kontinuerliga leveransen.

Vattenförsörjningssystemet måste ha redundans i händelse av driftstopp, vattensmitta eller ledningsbrott. Bortsett från att det behöver finnas tillräcklig kapacitet för en kontinuerlig leverans måste det finnas tillräckliga reservoarvolymerna och reservkraft för oförutsedda händelser.

Slutsats

Investeringar behöver göras för att långsiktigt säkra dricksvattenleveransen.

Egen vattenförsörjning innebär en mer osäker långsiktig lösning på grund av kommande klimatförändringar och blir därmed mer begränsande. En anslutning till Sydsvatten innebär större möjligheter att hitta lösningar i samverkan och andra källor för vattenproduktionen.

- **Mittskåne Vatten har en långsiktig ekonomisk planering för investeringar i vattenförsörjningen**

Nuläge

Dagens system för vattenförsörjningen är byggd för ca 50 år sedan vilket innebär att dagens kapitalkostnader väldigt låga samtidigt som att anläggningen är gammal och behöver rustas upp. Med ny teknik och högre krav på rening blir ny teknik dyrare.

Slutsats

Säkring av vattenförsörjningen kommer att innebära stora investeringar oavsett vägval. Hänsyn behöver tas till att de lösningar som väljs tar tid att genomföra, har en långsiktighet och innebär stor påverkan på övriga investeringar som verksamheten behöver göra.

En fortsatt utveckling med egen vattenförsörjning innebär en ekonomisk risk genom tid och pengar på att utreda OM det är möjligt att ta ut mer vatten ur Höörsandstenen och hur länge det är tillräckligt.

Utöver dessa investeringskostnader tillkommer kostnader inom respektive kommun för interna överföringsledning, reservoarer etc

Jämförelse av alternativen eget vatten jämfört med anslutning till Sydsvatten

En jämförelse har gjorts för följande alternativ:

Anslutning till Sydsvatten för Höör och Hörby

Detta alternativ innebär

- att båda kommunerna ansluter sig gemensamt – Sydsvatten har aviserat att det inte är aktuellt att ansluta endast den ena kommunen. Ägandekostnaden är beräknat efter en gemensam organisation som blir delägare i Sydsvatten.
- investeringskostnaden fördelas mellan Sydsvatten och kommunerna för överföringsledning till Karlsviks vattenverk och vidare till Hörby vattenverk med antagandet att kommunerna delar denna kostnad lika.
- kommunerna köper in sig i aktiekapitalet i Sydsvatten AB (engångsavgift) och blir delägare och betalar sedan en årlig avgift för leverans av dricksvatten till kommunerna.
- driftkostnader för den del av dricksvattendistributionen som ligger inom kommungränserna. (pumpkostnader och underhåll på ledningsnät)

Egen dricksvattenproduktion

Detta alternativ innebär

- respektive kommun tar sina egna investeringskostnader (årliga kapitalkostnader) för att finansiera ett nytt vattentäktsområde och nytt vattenverk för båda kommunerna. Upplåning av investeringsmedel för denna del krävs.
- driftkostnader för respektive kommun vilket innebär driftkostnader för produktion baserat på mängd vatten per kommun samt drift och underhåll för ledningsnät kommunspecifikt.

Förutsättningar för ägande

I båda alternativen förutsätts att samverkan mellan Höör och Hörby behövs för att säkra vattenförsörjningen i Mittskåne.

För alternativet egen vattenförsörjning äger kommunerna anläggningen genom ett gemensamt ägarbolag och sköter driften genom ett driftbolag.

För alternativet med delägarskap i Sydsvatten AB förutsätts ett gemensamt ägarbolag för att kunna fördela kostnaderna på ett rättvist sätt.

Ekonomisk analys

Anslutning till Sydsvatten för Höör och Hörby – investeringskostnader

- Total investering: ca 240 Mkr, varav Sydsvatten står för 135 Mkr och Höör och Hörby för 105 Mkr vilka fördelas lika mellan kommunerna.
- Upplåning av investeringsmedel krävs för denna del.

Egen dricksvattenproduktion – investeringskostnader

- Total investering: ca 400 Mkr för vattenverk, nya vattentäkter och överföringsledning, vilka fördelas lika mellan kommunerna.
- Upplåning av investeringsmedel krävs för denna del.

Alternativens inverkan på VA-taxan

En ekonomisk analys har gjorts med hjälp av ett simuleringsprogram för de båda alternativen och hur detta påverkar taxan. I simuleringen ingår kostnader för investering, drift och underhåll.

Analysen är baserad på en investering gjord idag, och visar att båda alternativen innebär en ökning av VA-taxan. Beräkningen visar ökning i kronor jämfört med dagens taxa.

Höör		
Typhus A	Exkl moms (kr) per år	Inkl moms (kr) per år
Taxa		
Sydvatten	+2200	+2740
Taxa		
Egen Produktion	+2340	+2920

Hörby		
Typhus A	Exkl moms (kr) per år	Inkl moms (kr) per år
Taxa		
Sydvatten	+1220	+1530
Taxa		
Egen Produktion	+1610	+2010

Jämförelsen har gjorts för ett typhus A. (Typhus A avser fastighet med friliggande enbostadshus, tomtyta 800 m². Fastigheten är ansluten till vatten, spill- och dagvatten. Vattenförbrukning 150 m³/år.)

Tidsaspekten

I båda alternativen får man räkna med en tio-årsperiod innan full kapacitet finns för båda kommunerna.

För alternativet med anslutning till Sydvatten får kommunerna gemensamt göra en formell förfrågan om delägarskap. I nuläget har man sagt att nya medlemmar inte tas in förrän det finns ytterligare kapacitet, men Sydvatten har samtidigt aviserat att det kan finnas möjlighet att forcera processen om det kan ske en successiv övergång där det egna vattnet används mer i början och på sikt avvecklas för att helt övergå till vatten från Sydvatten. Detta är möjligt rent tekniskt enligt de laboratorieförsök att blanda de båda vattnen som genomförts inom ramen för förstudien.

Att utveckla en egen vattenförsörjning tar även det minst 10 år och förutsätter att det finns vatten i tillräcklig mängd att ta ut, vilket är tveksamt. Det är först efter markåtkomst, provpumpning och efterföljande analys man kan göra en prognos för möjligheterna med lite större säkerhet att ta ut tillräcklig mängd. En process som tar ca 3 år att få på plats.

Slutsats

Beslut om hur vattenförsörjningen ska lösas långsiktigt kan inte skjutas upp - det är viktigt att beslut om inriktning kan tas nu.

Det kommer att bli kostsamt oavsett lösning – en långsiktighet i VA-försörjningen är nödvändig. Skillnaden i hur mycket taxan kommer att behöva öka är inte avgörande för valet utan det alternativ som är långsiktigt mest hållbart behöver väljas.

Ur ett verksamhetsperspektiv är den långsiktiga lösningen att ansöka om delägarskap i Sydvatten AB – det ger större möjligheter till samverkan och på så sätt större möjligheter att välja flera källor för dricksvattenproduktionen.

En satsning på egen dricksvattenproduktion baserad på grundvatten kan vara möjlig men är ett osäkert alternativ både utifrån vattentillgång i ett långsiktigt såväl som ett ekonomiskt perspektiv.

Bilagor

Anslutning Höör och Hörby till Sydvattens anläggning, Förstudie, EnviDan AB, med bilagor 1-3

Ny vattentäkt för Höör och Hörby, Förstudie, EnviDan AB

Vattenförsörjningsplan för Höör och Hörby - Beslutsunderlag inför inriktningsbeslut samt mål- och strategidokument 2018-08-14 KS§151 (Höör) och 2018-09-10 KS§216 (Hörby).

Beslut VA-GIS §100 2018-12-11 - Inriktningsbeslut vattenförsörjningsplan för Hörby och Höörs kommun - Alternativet med anslutning till Sydvatten utredas vidare i samarbete med Sydvatten.